

Handleiding voor de opmaak van een armoedetoets

Vlaamse
overheid

Inhoudsopgave

Inhoud

Inhoudsopgave.....	2
Vooraf.....	3
I. Situering.....	4
1. Wat is een armoedetoets?	4
2. Waarom?.....	4
3. Wie?.....	5
4. Op welke dossiers?	5
5. Formele vereisten?.....	6
II. Algemene aandachtspunten.....	8
1. Wanneer heb ik een goede armoedetoets?.....	8
2. Hoe ga ik tewerk?.....	8
III. Armoedetoets-richtlijnen.....	10
1. Gegevens van het advies.....	10
2. Titel en fase.....	10
3. Samenvatting.....	10
4. Probleembeschrijving.....	10
5. Beleidsdoelstelling.....	10
6. Opties.....	11
7. Analyse van de effecten.....	11
8. Vergelijking van de opties.....	14
9. Uitvoering.....	14
10. Administratieve lasten.....	15
11. Handhaving.....	15
12. Evaluatie.....	15
13. Consultatie.....	15
14. Contactinformatie.....	16

Vooraf

Deze handleiding is bedoeld als hulpmiddel bij de uitwerking van een armoedetoets binnen de Vlaamse overheid.

Op 14 maart 2014 keurde de Vlaamse Regering de implementatie van de armoedetoets binnen de Vlaamse overheid goed. Vanaf dan is een armoedetoets verplicht¹ als door nieuwe of wijzigende regelgeving een effect op (mensen in) armoede te verwachten is. Om deze inschatting te maken, wordt gebruik gemaakt van de 'quick scan voor een duurzaamheidsbeoordeling' (<http://sta.dar-001.y.s.be/QuickscanDO>).

Wanneer een reguleringssimpactanalyse (RIA) wordt opgemaakt, wordt de armoedetoets geïntegreerd in het RIA-proces, met één document als eindresultaat. Daarom is deze handleiding van de armoedetoets aanvullend bij de handleiding bij de RIA. Ze wil een hulpmiddel zijn bij het integreren van de specifieke elementen van de armoedetoets in de RIA.

Voor meer uitleg over de toepassing van de armoedetoets kan u terecht bij de aandachtsambtena(a)r(en) armoedebestrijding van uw beleidsdomein of op de website www.vlaanderen.be/armoede. Voor meer uitleg over de RIA kan u terecht bij de dienst Wetsmatiging of op de website www.wetsmatiging.be.

In deze handleiding geven we eerst een algemene situering van de armoedetoets. In een tweede deel geven we algemene aandachtspunten mee. In een derde deel bespreken we hoe de armoedetoets vorm krijgt. We doen dit aan de hand van de verschillende stappen of hoofdstukken die in een RIA aan bod moeten komen.

¹ Behalve in geval er sprake is van een RIA-uitzonderingsgrond; voor het toepassingsgebied zie punt I.4

I. Situering

1. Wat is een armoedetoets?

Een armoedetoets is het resultaat van een participatief proces waarlangs overheidsactoren, in dialoog met andere betrokken actoren, het beleid bij het ontwerp of de uitvoering screenen op de mogelijke impact die het zal hebben of heeft gehad op armoede, op mensen in armoede of op ongelijkheid die tot armoede kan leiden.

Die andere actoren zijn organisaties of mensen die over ervaringskennis beschikken en organisaties of mensen die over wetenschappelijke kennis beschikken.

Bij nieuwe of wijzigende regelgeving moet in het kader van de armoedetoets ook nagegaan worden of eventuele rechten die door de regelgeving vastgesteld worden, automatisch toegekend kunnen worden.

2. Waarom?

De armoedetoets draagt bij tot goede en kwaliteitsvolle regelgeving, zoals goedgekeurd door de Vlaamse Regering op 7 november 2003².

In het kader van een inclusief beleid is het belangrijk dat beleidsmakers met een *armoedebrijl* naar de bestaande en nieuw te ontwikkelen regelgeving kijken. Regelgeving draagt best zo veel mogelijk bij aan de bestrijding van armoede. Regelgeving mag in elk geval geen doelgroepen, zoals mensen in armoede, uitsluiten. Regelgeving mag ook geen nieuwe armoede creëren.

Over armoede

Armoede gaat niet alleen over een tekort aan inkomen. Armoede is een netwerk van sociale uitsluitingen op verschillende levensdomeinen die intens met elkaar verweven zijn, zoals onderwijs, werk, vrijetijdsbesteding, huisvesting en gezondheid,... Tussen het leven van mensen in armoede en mensen zonder armoede-ervaring bestaat er een moeilijk overbrugbare kloof, die zich manifesteert op verschillende vlakken: structurele participatie, vaardigheden, kennis, gevoel en krachten van de mensen.

Het toelaten van armoede is een schending van de mensenrechten³. Armoedebestrijding moet dan ook gericht zijn op een volwaardige participatie aan de samenleving, zodat iedereen ten volle kan genieten van alle sociale grondrechten.

Automatische rechtentoekenning is belangrijk om te vermijden dat de meest kwetsbare mensen niet ten volle gebruik maken van diverse overheidsmaatregelen, omdat ze hun rechten vaak niet kennen of ze niet (kunnen) aanvragen door drempels die ze hierin ervaren.

Mensen in armoede worden ook met tal van drempels geconfronteerd wanneer ze beroep (willen) doen op maatschappelijke hulp- en dienstverlening in brede zin. Het betreft niet alleen de betaalbaarheid van de hulp- en dienstverlening. Ook een aantal randvoorwaarden zijn vaak afwezig: een goede mobiliteit om ter plaatse te geraken of

² Zie <http://www.bestuurszaken.be/kenmerken-goede-regelgeving>

³ Dit is gekaderd binnen onder meer de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (EVRM), het Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind (IVRK) en de Belgische Grondwet.

het beroep kunnen doen op kinderopvang. Ook eerder sociaal-culturele en psychologische drempels spelen mee: mensen voelen vaak schaamte, beschikken over onvoldoende informatie over het aanbod of krijgen onduidelijke en onbegrijpelijke informatie. Er is vaak een kloof tussen mensen in armoede en hulpverleners.

Uit de cijfers blijkt duidelijk dat een aantal doelgroepen een verhoogd risico lopen om in armoede te belanden. Het gaat onder meer om ouderen, alleenstaanden, personen in eenoudergezinnen, werklozen en andere mensen die niet-actief zijn op de arbeidsmarkt, laaggeschoolden, huurders, gezinnen met kinderen waar niemand werkt of met lage werkintensiteit en etnisch-culturele minderheden.

Meer over armoede vindt u via <http://www.vlaanderen.be/armoede>.

Gezien de complexiteit van armoede, is het belangrijk om verschillende soorten van kennis te verzamelen en te gebruiken om een duurzaam armoedebestrijdingsbeleid vorm te geven. Enkel op die manier komen alle dimensies van armoede voldoende aan de oppervlakte in het beleidsproces.⁴

Kwantitatief en kwalitatief wetenschappelijk onderzoek is hierin een belangrijke pijler. Mensen in armoede beschikken zelf echter ook over heel wat ervaringskennis. De complexiteit van armoede komt vaak pas aan het licht in de levensverhalen en getuigenissen van mensen in armoede. Ook hulpverleners en begeleiders beschikken door hun werken met mensen in armoede over heel wat nuttige ervaring.

In een armoedetoets moet, zoals in elk aspect van armoedebestrijdingsbeleid, beleidskennis gecombineerd worden met ervaringskennis en wetenschappelijke kennis over armoede en sociale uitsluiting, waarbij ze samen een bijdrage leveren aan het begrijpen van de problematiek en het werken aan oplossingen. Verder in deze handleiding leest u meer over hoe u dit kan realiseren.

3. Wie?

De functioneel bevoegde minister en administratie zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van een Armoedetoets.

In het hele proces worden minstens het Netwerk tegen Armoede (NTA) en het Vlaams Armoedesteunpunt (VLAS) betrokken. Op die manier wordt beleidskennis gekruist met ervaringskennis en wetenschappelijke kennis.

Binnen de functioneel bevoegde administratie wordt de aandachtsambtenaar voor armoedebestrijding erbij betrokken. De lijst van aandachtsambtenaren is te vinden via <http://www.vlaanderen.be/armoede>.

4. Op welke dossiers?

Het RIA-toepassingsgebied geldt ook voor een armoedetoets. Dat betekent niet dat voor elk regelgevingsdossier waarvoor een RIA moet worden opgemaakt, automatisch ook een armoedetoets wordt toegepast. Vanuit een proportionele toepassing moet per dossier de relevantie van de armoedetoets bekeken worden.

⁴ Zie III.13 voor wijzen waarop dit kan gebeuren

Er wordt dan ook gewerkt in twee stappen. In een eerste fase wordt nagegaan of er een effect te verwachten is op mensen in armoede. De ontwikkelde 'quick scan voor een duurzaamheidsbeoordeling' zal daarbij gebruikt worden⁵. Als uit die eerste stap blijkt dat er een effect te verwachten is op (mensen in) armoede, wordt een meer diepgaande armoedetoets uitgevoerd.

Onder punt 2 werd armoede omschreven als een multidimensionaal probleem. Een probleem van uitsluiting op diverse levensdomeinen. Zo krijgen mensen in armoede bijvoorbeeld te maken met een te laag inkomen, slechte huisvesting, zwakke gezondheid of lage scholingsgraad. Minder zichtbaar maar zeker niet minder belangrijk is wat armoede met de mensen zelf doet. Een leven in armoede heeft een enorme impact op het zelfbeeld en de krachten van mensen in armoede. Armoede wordt dan ook op diverse manieren gemeten: objectief (bv. personen met een inkomen onder de 60% van het mediaan beschikbaar inkomen of die materieel gedepriveerd zijn lopen een verhoogd armoederisico), of subjectief in functie van de beleving van mensen.

Zowel materiële en immateriële aspecten moeten in rekening worden gebracht om in te schatten of een beleidsmaatregel effecten zal hebben op (mensen in) armoede.

Advies over identificatie van dossiers

Bij het begin van de legislatuur maakt het horizontaal permanent armoedeoverleg (HPOA⁶), op basis van het regeerakkoord, de beleidsnota's en regelgevingsagenda's, een advies op over de dossiers waar het aangewezen is een armoedetoets op uit te voeren. Die oefening wordt jaarlijks geëvalueerd en geactualiseerd aan de hand van de beleidsbrieven en regelgevingsagenda's. De bevoegde minister maakt binnen het verticaal permanent armoedeoverleg (VPOA⁷) concrete afspraken met de betrokken actoren (minstens het Netwerk tegen Armoede en het VLAS) over de dossiers waarop effectief een armoedetoets zal uitgevoerd worden en desgevallend de wijze waarop het proces van de armoedetoets uitgewerkt zal worden.

5. Formele vereisten?

Wanneer een RIA wordt opgemaakt, wordt de armoedetoets formeel geïntegreerd in de RIA. Het resultaat is één document: het ingevulde RIA-sjabloon waarbij rekening gehouden werd met de RIA- en de armoedetoets-richtlijnen, alsook die van eventuele andere toetsen. De formele integratie in de RIA maakt dat de armoedetoets er deel van uitmaakt en onderworpen is aan de regels betreffende de RIA. Deze handleiding is – hoewel afzonderlijk te gebruiken – dan ook een aanvulling op de RIA-handleiding.

⁵ <http://do.vlaanderen.be/QuickScanDO>

⁶ Het HPOA is het decretaal voorziene overlegorgaan waarin de aandachtsambtenaren armoedebestrijding uit de verschillende departementen en agentschappen van de Vlaamse administratie samenkomen met medewerkers van het Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen en enkele bijkomende experts: het interfederale Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting, vzw De Link, die de opleiding en de tewerkstelling van ervaringsdeskundigen in de armoede en sociale uitsluiting coördineert, het Vlaams Armoedesteunpunt (VLAS) en de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG).

⁷ Het VPOA is het overleg dat per beleidsdomein wordt georganiseerd met als taak de specifieke beleidsinitiatieven van het betreffende beleidsdomein te toetsen aan de visie en de ervaring van de doelgroep en voorstellen tot bijsturing te formuleren. Het is de verantwoordelijkheid is van iedere Vlaamse minister om dit overleg te organiseren in overleg met het Vlaams Netwerk van Verenigingen waar armen het woord nemen.

De armoedetoets wordt, geïntegreerd in de RIA, toegevoegd aan het regelgevingsdossier dat aan het Vlaams Parlement en adviesraden bezorgd wordt. Het staat hen vrij om op te volgen of de armoedetoets indien nodig werd uitgevoerd alsook gebruik te maken van de informatie die in een armoedetoets terug te vinden is.

II. Algemene aandachtspunten

1. Wanneer heb ik een goede armoedetoets?

Een goede armoedetoets:

- is een weergave van het eerste onderdeel van het wetgevingsproces, waar onderzocht werd hoe het maatschappelijk probleem via verschillende opties opgelost kan worden en wat daarbij de impact is op (mensen in) armoede;
- gaat na of eventuele rechten die door die regelgeving vastgesteld worden, automatisch toegekend kunnen worden.
- is qua diepgang en omvang evenredig met het belang van de regelgeving en de verwachte omvang van de effecten op (mensen in) armoede (evenredigheids- of proportionaliteitsbeginsel);
- gebruikt de best beschikbare kwalitatieve en kwantitatieve informatie voor de empirische onderbouwing van het afwegingsproces, op basis van beleidskennis, wetenschappelijke kennis en ervaringskennis; verzamelt indien nodig bijkomende kennis;
- is een weergave in het RIA-document van een proces, een dialoog, een dynamisch gegeven, waarbij wordt verwezen naar de inbreng van de betrokken actoren, met een verwijzing naar de specifieke bijdrage van die actoren;
- vraagt tijd en ruimte: bij elke stap in het proces (dialoog of aangeleverde teksten) moet voldoende tijd uitgetrokken worden om de inbreng van expertise, zowel ervaringskennis als wetenschappelijke kennis, te kunnen waarmaken; door tijdig te starten met de armoedetoets, goede afspraken te maken en te zorgen voor transparantie over het verloop, kan dat gerealiseerd worden;
- evalueert niet alleen de tekst van het decreet of het besluit van de Vlaamse Regering, maar ook concrete uitwerking hiervan die mensen (in armoede) zelf ervaren;
- eindigt niet altijd wanneer het RIA-document geschreven is; soms is een verder permanent overleg met de betrokken actoren nodig, dat kan plaatsvinden binnen al door de overheid aangewezen overlegorganen.

2. Hoe ga ik tewerk?

- Begin vroeg. Een goede armoedetoets wordt opgestart bij het begin van het beleidsproces, zodra er een intentie is om nieuwe regelgeving op te maken of regelgeving te wijzigen. Dat vraagt transparantie over het beleidsproces en de ontwerp teksten. Stem in dit opzicht af met het RIA-proces en bekijk de RIA-handleiding en consultatiecode waar deze handleiding een aanvulling op is.
- Haal informatie waar ze te vinden is om de verschillende soorten kennis te verzamelen. Onderzoeksinstellingen (minstens het VLAS) en (vertegenwoordigers van) de doelgroep (minstens het Netwerk tegen Armoede) kunnen u helpen om wetenschappelijke en ervaringskennis te vinden en te gebruiken⁸. Raadpleeg ook het Vlaams Actieplan

⁸ Zie 13.2 voor contactgegevens van deze en andere potentiële actoren.

Armoedebestrijding en al beschikbare databronnen (onderzoeksrapporten, statistieken, adviezen, getuigenissen, verslagen van het permanent armoedeoverleg, ...).

- Betrek collega's, doelgroepen en experts. Betrek steeds de aandachtsambtena(a)r(en) van uw beleidsdomein en indien relevant ook van andere beleidsdomeinen, bijvoorbeeld via het HPAO. Betrek het VLAS en het Netwerk tegen Armoede in een dialoogproces tijdens de gehele opmaak van de armoedetoets. Consulteer indien nuttig ook andere academici of de doelgroep zelf. Dat verhoogt de kwaliteit van en het draagvlak voor de Armoedetoets en de voorgenomen regelgeving.
- Gebruik de beschikbare ondersteuning. In elk beleidsdomein zijn aandachtsambtenaren inzake armoedebestrijding actief. Zij kunnen beroep doen op het HPAO of de coördinerende administratie.

III. Armoedetoets-richtlijnen

De armoedetoets maakt deel uit van de RIA. De richtlijnen voor de RIA gelden dan ook voor de armoedetoets. Hieronder vindt u, per rubriek van de RIA, aanvullende richtlijnen die hulp willen bieden bij het integreren van armoedeaspecten in de RIA. Bekijk hierbij dus ook de RIA-handleiding.

1. Gegevens van het advies

- Vermeld onder gegevens van de regelgeving dat in de RIA een armoedetoets werd geïntegreerd.

2. Titel en fase

Geen bijzondere aandachtspunten.

3. Samenvatting

- Integreer de resultaten van de armoedetoets in de samenvatting van de RIA.

4. Probleembeschrijving

- Vermeld de relatie tussen het maatschappelijk probleem en armoede. Is armoede het hoofdprobleem waarop de maatregel een antwoord wil bieden, of een deelprobleem? Is er een ander verband tussen het probleem en armoede(bestrijding)?
- Vermeld of er onderzoek is uitgevoerd naar de relatie tussen het maatschappelijk probleem en armoede. Dit kan kwantitatief of kwalitatief zijn, waarbij ook ervaringskennis van mensen in armoede zelf relevant is in het kader van armoedebestrijding.
- Beschrijf desgevallend wat de gevolgen en risico's van de huidige toestand zijn voor (mensen in) armoede en hoe deze in de tijd geëvolueerd zijn.
- Beschrijf in voorkomend geval ook waarom de bestaande maatregelen niet het gewenste (armoedebestrijdend) effect hebben.
- Vermeld of er een evaluatie van (de toepassing van) bestaande maatregelen werd uitgevoerd vanuit een armoedeperspectief en met betrokkenheid van mensen in armoede (bv. via het Netwerk tegen Armoede) of het Vlaams Armoedesteunpunt.
- Vermeld in het kader van de politieke context of het probleem is opgenomen in het armoedebestrijdingsbeleid in Vlaanderen (bv. in VAPA/Pact2020) of op een ander beleidsniveau (lokaal, federaal, Europees/EU2020).

5. Beleidsdoelstelling

- Vermeld of armoedebestrijding een specifieke (neven)doelstelling is van de geplande maatregel. Een maatregel kan armoedebestrijding als specifiek doel hebben. Een maatregel kan echter ook een ander (meer algemeen) doel hebben binnen het

beleidsdomein, maar daarbij wel armoedebestrijding als nevensdoel voorop stellen (of omgekeerd).

Hierbij kan een maatregel als doel hebben eerder curatief te werken door de gevolgen van armoede te proberen oplossen of verzachten voor mensen in armoede, de armoedekloof te vermijden of de positie van mensen in armoede in de maatschappij te verbeteren (bv. empowerment, minder stigmatisering, minder drempels,...). Een maatregel kan echter ook preventief proberen het aantal mensen in armoede in de toekomst te verminderen, door de structurele oorzaken van armoede duurzaam aan te pakken. Ook een combinatie van beide is mogelijk.

- Vermeld of het beleidsinitiatief bijdraagt aan de realisatie van armoededoelstellingen in Vlaanderen (kaderend in het VAPA, Vlaams Hervormingsprogramma, Pact2020, EU2020,...). Hou hiermee rekening met enerzijds langetermijndoelstellingen (vaak noodzakelijk in kader van armoedebestrijding) en anderzijds (tussen)doelen met concrete en zichtbare resultaten op kortere termijn.

6. Opties

- Vermeld bij de verschillende opties hoe deze in meer of mindere mate armoedebestrijdend willen werken.
- Vermeld desgevallend hoe in elke optie maatregelen genomen worden om belangrijke nadelige gevolgen van de optie op het vlak van armoede(bestrijding) te vermijden, te beperken en te verhelpen.
- Hou bij de keuze van de opties rekening met de inbreng vanuit ervaringskennis en wetenschappelijke kennis. Een optie die armoedebestrijding sterk voorop stelt als doelstelling, kan de kwaliteit van de maatregel voor iedereen verhogen.

7. Analyse van de effecten

7.1. (Sub)doelgroepen

- Beschrijf mensen in armoede als doelgroep. Hou er rekening mee dat dé mens in armoede niet bestaat. Maak dus voldoende subcategorieën binnen de doelgroep mensen in armoede. We denken hierbij bijvoorbeeld aan kinderen (onderzoek dan de linken met de JoKER), ouderen, etnisch-culturele minderheden, eenoudergezinnen, alleenstaanden, plattelandsarmoede, armoede in stedelijke context, zelfstandigen en landbouwers in moeilijkheden, werklozen of gezinnen met lage werkintensiteit, laaggeschoolden, personen met een handicap, ...
- Beschrijf ook organisaties die met/voor mensen in armoede werken indien zij effecten zullen ondervinden van de maatregel (bv. armoedeverenigingen, eerstelijnswelzijnswerk, scholen,...).
- Vermeld in alle opties dezelfde (sub)doelgroepen, zelfs indien er in een bepaalde optie geen effect is voor een bepaalde doelgroep. Enkel dan is een vergelijking tussen verschillende opties mogelijk. Geef in de verschillende opties de voor- en nadelen voor elke doelgroep. Hou hierbij rekening met directe en indirecte effecten, die vaak voorkomen bij mensen in armoede.

7.2. Analyse van effecten

Effecten in het kader van een duurzaam Vlaams armoedebestrijdingsbeleid

- Vermeld de effecten van de maatregel in het licht van de uitgangspunten van een duurzaam en doelmatig Vlaamse armoedebestrijdingsbeleid. In welke mate neemt elke optie deze uitgangspunten mee? Draagt de optie bij tot een doelmatiger armoedebestrijdingsbeleid, of gaat ze hier tegenin?

Uitgangspunten van het Vlaamse armoedebestrijdingsbeleid

De uitgangspunten van het Vlaamse armoedebestrijdingsbeleid zijn terug te vinden in het armoededecreet en het Vlaams Actieplan Armoedebestrijding, en onder meer gebaseerd op het EVRM, IVRK, Algemeen Verslag over de Armoede en Europese aanbevelingen inzake armoedebestrijding.

We herhalen ze hier, met hun concreet belang in het kader van de armoedetoets.

Empowerment

Een empowerend beleid of maatregel richt zich op de aanwezige krachten en mogelijkheden van mensen in armoede en wil deze versterken. Het is hiertoe noodzakelijk dat hulp- en steunbronnen ook voor hen toegankelijk gemaakt worden, dat de voorwaarden gecreëerd worden die empowerment en het aanspreken van de krachten van mensen mogelijk maken.

Participatie

De actieve participatie van mensen in armoede bij de voorbereiding, uitvoering en evaluatie moet ernstig worden genomen en voldoende worden ondersteund. Om schijnparticipatie te vermijden, moeten we rekening houden met de essentiële voorwaarden van de dialoogmethode: voldoende tijd, tweerichtingscommunicatie en terugkoppeling. Respect en begrip moeten de sleutelwoorden zijn.

Structureel en preventief werken

De ultieme doelstelling van armoedebestrijding is de volledige uitroeiing van armoede. Een structurele preventieve aanpak zoekt dan ook naar het productieproces van armoede, naar de plaats en de aard van de uitsluitingsmechanismen, en probeert die uit te bannen, te wijzigen of minstens onder controle te krijgen. Waar nodig wordt dit aangevuld met curatieve maatregelen om de gevolgen van armoede nu of in de toekomst te beheersen.

Progressief universalisme

In het kader van armoedebestrijding is het noodzakelijk dat een kwaliteitsvol basisaanbod voor iedereen (universeel) wordt gerealiseerd, maar dat aansluitend en geïntegreerd een supplementair aanbod (progressief) ontwikkeld wordt voor gezinnen met specifieke noden. Dit principe van het progressief universalisme, biedt een antwoord op de vraag naar een inclusief dan wel categoriaal beleid.

Integraal en geïntegreerd

Uitgaande van de multidimensionale definitie van armoede, is armoedebestrijding een zaak van alle beleidsdomeinen, beleidsniveaus en beleidsverantwoordelijken.

Specifieke maatregelen voor armoedebestrijding blijven nodig, maar moeten ingepast zijn in een algemeen beleid dat binnen elk beleidsdomein en op elk moment oog heeft voor de armoededimensie. De maatregelen die binnen elk beleidsdomein genomen worden, mogen ook niet tegenstrijdig zijn, maar moeten elkaar versterken. Een bepaalde maatregel kan positieve dan wel negatieve effecten hebben, afhankelijk van wat er op andere beleidsdomeinen gebeurt.

Is de maatregel ook afgestemd met Europese aanbevelingen, het federale armoedebestrijdingsbeleid en het lokale armoedebestrijdingsbeleid? Deze beleidsniveaus, elk binnen hun bevoegdheden, versterken elkaar indien zij goed op elkaar zijn afgestemd.

Resultaten op lange en korte termijn

Een doelmatig en duurzaam armoedebestrijdingsbeleid moet een langetermijnbeleid zijn, dat gedragen wordt door een gedeelde visie op armoede en armoedebestrijding. De resultaten van maatregelen genomen in het kader van het armoedebestrijdingsbeleid zijn bijgevolg vaak niet op korte termijn zichtbaar, zoals dit bij andere beleidsmaatregelen wel het geval kan zijn. Toch is het ook - en zeker dan - belangrijk de geplande en geleverde inspanningen (dit geldt ook voor experimentele projecten) vol te houden tot de maatregel echt geëvalueerd kan worden, en deze niet snel terug af te voeren. In dit kader is het belangrijk ook te zoeken naar tussendoelen die concrete en zichtbare resultaten hebben op kortere termijn. Maatregelen die echter enkel op korte termijn resultaten boeken en de lange termijn uit het oog verliezen, dreigen meer schade te berokkenen dan dat ze een positieve impuls geven.

Effecten op de toestand (omvang, aard) van de armoede en de positie van mensen in armoede in de maatschappij.

- Vermeld per optie de directe effecten voor de doelgroepen, de verdelingseffecten en de indirecte effecten. Maak een vergelijkingstabel van alle effecten, cf. vermeld in de RIA-handleiding.
- Heb oog voor de verschillende dimensies van effecten die allen belangrijk zijn in een armoedetoets.

Verschillende dimensies van effecten

Op basis van de definitie van armoede als netwerk van sociale uitsluiting op verschillende levensdomeinen, waarbij ook de binnenkant een belangrijke rol speelt, worden vier dimensies van effecten onderscheiden. We geven telkens ook een aantal richtvragen.

1. De hoogte (het aantal mensen in armoede)
 - a. Daalt of stijgt het aantal mensen dat in armoede leeft door de voorgenomen maatregel?
 - b. Is er een verschuiving van de ene doelgroep naar de andere (bv. van ouderen naar jongeren, van mannen naar vrouwen)
2. De breedte (armoede op verschillende terreinen tegelijk)
 - a. Welke impact bestaat er vanuit deze maatregel op andere terreinen (bv. de impact van een mobiliteitsmaatregel op toegang tot de arbeidsmarkt of vrijetijdsbesteding)
3. De diepte (de kloof die mensen in armoede scheidt van de rest van de samenleving)

- a. Gaat het over een inclusief, progressief universalistisch of een categoriaal beleid? Dreigt de maatregel de doelgroep verder op te sluiten in een eigen leefwereld met specifieke voorzieningen?
- b. Wordt de doelgroep (en de diensten en voorzieningen waarop hij beroep doet) meer of minder gestigmatiseerd?
4. De tijd (de duur van de armoedesituatie)
 - a. Heeft de maatregel dezelfde effecten op mensen die kort in armoede leven dan op mensen in generatie-armoede?
 - b. Welke impact heeft de verblijfsduur in armoede op de kansen om mensen in armoede via deze maatregel te bereiken en uit armoede te helpen?
 - c. Bestaan er risico's dat mensen op de rand van armoede door deze maatregel in langdurige armoede geraken?

- Om de effecten in te schatten en te analyseren, doe je beroep op de nodige expertise en ondersteuning. Sommige effecten zijn daarbij moeilijker in te schatten dan andere. Gebruik daarbij:
 - wetenschappelijke kennis, via:
 - raadplegen bestaand onderzoek;
 - (laten) uitvoeren van nieuw onderzoek;
 - mogelijk gebruik van simulatiemodellen.
 - Ervaringskennis, via:
 - betrekken van het Netwerk tegen Armoede bij de effectanalyse;
 - gebruiken van bestaande bundelingen van ervaringskennis;
 - eventueel inzetten van opgeleide ervaringsdeskundigheid (bv. via Teams voor Advies en Ondersteuning www.tao-armoede.be);
 - mogelijk ook zelf ervaringskennis verzamelen, in samenwerking met doelgroeporganisaties, via bv. focusgroepen.
- Meer over te raadplegen actoren in dit verband vind je onder punt 13. Consultatie.

8. Vergelijking van de opties

- Beschrijf in welke mate de verkozen beleidsoptie (het best) armoede vermindert, preventief en/of curatief?
- In welke mate draagt de verkozen optie bij aan een geïntegreerd en duurzaam Vlaams armoedebestrijdingsbeleid?

9. Uitvoering

- Wordt bij de uitvoering van de maatregel rekening gehouden met de effecten op mensen in armoede?
- Hoe worden mensen in armoede en hun organisaties betrokken bij de uitvoering van de maatregel?
- Hoe worden mensen in armoede geïnformeerd over de getroffen maatregel? Hou er rekening mee of het gekozen communicatiemiddel wel effectief (de verschillende groepen) mensen in armoede bereikt. Rond communicatie naar mensen in armoede is een handig draaiboek beschikbaar via www.communicerenmetarmen.be.

10. Administratieve lasten

- Beschrijf de administratieve lasten voor mensen in armoede en organisaties die betrokken zijn in deze context. Hou hierbij rekening met drempels die deze voor mensen in armoede kunnen betekenen om van de maatregel te kunnen genieten.
- Vermeld welke acties ondernomen worden om de administratieve lasten voor mensen in armoede en organisaties die betrokken zijn in deze context te verkleinen of weg te nemen.
- Geef in dit kader aan of eventuele rechten die door de regelgeving worden vastgesteld, automatisch toegekend kunnen worden en hoe dit gerealiseerd wordt. Als dat niet mogelijk is, motiveer dit en geef aan hoe ervoor gezorgd zal worden dat mensen in armoede hun rechten wel kunnen uitoefenen.

11. Handhaving

- Wordt bij de handhaving van de maatregel rekening gehouden met de effecten op mensen in armoede? Beschrijf of de voorziene sanctionering geen gevolgen zal hebben voor het armoederisico van doelgroepen.
- Hoe worden mensen in armoede en hun organisaties betrokken bij de (uitwerking van de) handhaving van de maatregel?
- Vermeld of de werking van de inspectiedienst rekening moet houden met de specificiteit van armoede.

12. Evaluatie

- Beschrijf hoe de impact van de wetgeving op (mensen in) armoede zal worden gevolgd (monitoring).
- Vermeld wanneer en hoe ervaringskennis (minstens het Netwerk tegen Armoede) en wetenschappelijke kennis (minstens het VLAS) inzake armoede zal betrokken worden bij de ex-post evaluatie.

13. Consultatie

- Vermeld welke (sub)doelgroepen geconsulteerd werden.
- Vermeld hoe de consultatie gebeurde en wat de doelstelling was.
- Vermeld de resultaten van de consultatie en op welke manier hier al dan niet rekening mee gehouden werd.

13.1 Interne consultatie binnen de Vlaamse overheid

- Vermeld welke aandachtsambtenaren inzake armoedebestrijding bij de consultatie betrokken werden (www.vlaanderen.be/armoede).

- Vermeld of er in het kader van het multidimensionale karakter van armoede andere beleidsdomeinen binnen de Vlaamse overheid betrokken werden en op welke manier dit overleg verliep (bv. binnen het HPAO).

13.2 Externe consultatie

Informele consultatie

Bij de uitwerking van de armoedetoets situeert de externe consultatie zich vooral op informeel vlak. Voor een goede armoedetoets is het noodzakelijk dat in het kader van deze consultatie tijdens het hele proces (interne) beleidskennis gekruist wordt met ervaringskennis en wetenschappelijke kennis. Hierrond worden de nodige afspraken gemaakt binnen het verticaal permanent armoedeoverleg bij het begin van het proces.

- Ervaringskennis
 - betrek steeds het Netwerk tegen armoede (www.netwerktegenarmoede.be)
 - eventuele andere organisaties
 - Opgeleide ervaringsdeskundigen (www.de-link.net)
 - Minderhedenforum (www.minderhedenforum.be)
 - Samenlevingsopbouw (www.samenlevingsopbouw.be)
 - Uit de Marge (www.uitdemarge.be)

Deze organisaties kunnen ook geraadpleegd worden met het oog op het rechtstreeks bevragen van de (sub)doelgroepen.
- Wetenschappelijke kennis
 - betrek steeds het Vlaams Armoedesteunpunt (www.vlaamsarmoedesteunpunt.be)
 - eventuele andere wetenschappelijke instellingen
- Andere nuttige organisaties:
 - het interfederale Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting (www.armoedebestrijding.be)
 - zie ook <http://www4wvg.vlaanderen.be/wvg/armoede/Paginas/nuttigelinks.aspx>

Formele consultatie

Vermeld welke formele consultaties nog zullen plaatsvinden. Bij de eerste principiële goedkeuring door de Vlaamse Regering moeten de verplichte consultaties (strategische adviesraden, Raad van State,...) nog plaats vinden, maar moet de RIA, inclusief armoedetoets, al bijgevoegd worden.

14. Contactinformatie

- Vermeld de aandachtsambtenaren armoebestrijding die betrokken zijn bij de uitvoering van de armoedetoets.